

**Аналітична записка
з питань порівняльного законодавства
щодо регламентації гуманітарної допомоги
в державах Європейського Союзу***

***Анотація.** Аналітична записка присвячена дослідженню особливостей регулювання порядку надання та отримання гуманітарної допомоги в державах-членах Європейського Союзу. Особливу увагу приділено актам Європейського Союзу з питань гуманітарної допомоги як базовому законодавству, положення якого конкретизовані в нормативно-правових актах держав-членів Європейського Союзу. Зазначено основні аспекти врегулювання порядку оформлення, передачі та розподілу гуманітарної допомоги. Проаналізовано законодавчі акти з питань гуманітарної допомоги Бельгії, Чехії, Словенії, Польщі, Іспанії та Німеччини.*

В аналітичній записці не надається порівняльний аналіз із національним законодавством. Автором звернення визначена потреба зарубіжного досвіду.

Вступ.

Військові конфлікти і природні катастрофи спричиняють гуманітарні кризи. Якщо власних зусиль держави не вистачає для подолання їх наслідків, уряд держави звертається до міжнародної спільноти, інших держав або держав-партнерів за гуманітарною допомогою.

Гуманітарною визнається допомога, яка спрямовується на рятування життя і зменшення страждань людей, які потерпають від стихійних лих, техногенних катастроф або збройних конфліктів. Гуманітарна допомога є короткочасною, надзвичайною і такою, що підтримує роботу базових служб порятунку держави, де оголошена надзвичайна ситуація або відбувається збройний конфлікт. Надання гуманітарної допомоги здійснюється з дотриманням норм міжнародного гуманітарного права та принципів узгодженості, координації, взаємодоповнюваності заходів тощо.

Відповідно до міжнародного права держава, яка потребує гуманітарної допомоги (the affected state), залишає за собою право на скерування, контроль, координування і нагляд за розподілом гуманітарної допомоги¹, а також право на відмову від допомоги, якщо вона не відповідає принципам гуманності, нейтралітету та неупередженості².

Україна є реципієнтом гуманітарної допомоги. З новим витоком військової агресії РФ проти України актуальність досліджень зарубіжного досвіду врегулювання заходів забезпечення швидкої (надзвичайної) гуманітарної допомоги, порядку її оформлення, координуваності дій щодо розподілу

---

¹ UNILC Report on the work of its sixty-third session, draft article 9(2). The Work of the International Law Commission, 2007–2011: Progress and Prospects. URL: <https://doi.org/10.5305/amerjintelaw.106.2.0322>

² Luopajarvi K. Is there Obligation of States to Accept International Humanitarian Assistance to Internally Displaced Persons under International Law? / K. Luopajarvi // International Journal of Refugee Law. 2003, Vol. 15. P. 698–700.

гуманітарної допомоги, забезпечення терміновості її доставки тим, хто на неї потребує не викликає сумніву. Дослідницькою службою Верховної Ради України здійснені дослідження щодо проблем законодавчого регулювання гуманітарної допомоги в Україні, зокрема: щодо функцій автоматизованої системи реєстрації гуманітарної допомоги у механізмі верифікації інформації про використання гуманітарної допомоги³; щодо напрямів удосконалення правового регулювання волонтерської діяльності та підстав відповідальності за незаконне використання гуманітарної допомоги⁴; з питань порівняльного законодавства про надання гуманітарної допомоги⁵. Деякі результати цих досліджень будуть використані у цій аналітичній записці для забезпечення повної відповіді на запит замовника.

Організаційно-правові засади надання гуманітарної допомоги за законодавством Європейського Союзу. Європейський Союз (далі – ЄС) є потужним світовим донором гуманітарної допомоги⁶, що надається постраждалим від стихійних або спричинених людиною катастроф і надзвичайних ситуацій. Здійснення гуманітарної допомоги відносять до напрямів зовнішньої діяльності ЄС, а правові засади надання такої допомоги відображені в його установчих документах. Відповідно до підпункту (g) пункту другого статті 21 Договору про Європейський Союз ЄС визначає та проводить спільну політику дій задля надання гуманітарної допомоги населенню держав і регіонів, що стикаються з природними або спричиненими людиною катастрофами⁷. Згідно із статтею 214 Договору про функціонування Європейського Союзу, діяльність у сфері гуманітарної допомоги має на меті надання спеціальної допомоги та захисту людям в третіх країнах, які постраждали від природних або спричинених людиною катастроф, з метою задоволення гуманітарних потреб. Надання гуманітарної допомоги здійснюється відповідно до принципів міжнародного права, зокрема: неупередженості, нейтралітету, недискримінації і незалежності. У своїй діяльності ЄС та держави-члени керуються основними критеріями, розробленими Управлінням ООН з координації гуманітарних питань, для визначення діяльності як гуманітарної допомоги⁸. Допомога ЄС спрямовується через міжнародні і неурядові організації та агентства, а також підтримується європейськими волонтерами.

---

³ Інформаційна довідка щодо функції автоматизованої системи реєстрації гуманітарної допомоги в механізмі верифікації інформації про використання гуманітарної допомоги. URL: <https://research.rada.gov.ua/uploads/documents/32453.pdf>

⁴ Парламентське дослідження щодо напрямів удосконалення правового регулювання волонтерської діяльності та підстав відповідальності за незаконне використання гуманітарної допомоги. URL: <https://research.rada.gov.ua/uploads/documents/32318.pdf>

⁵ Аналітична записка з питань порівняльного законодавства про надання гуманітарної допомог. URL: <https://research.rada.gov.ua/uploads/documents/32203.pdf>

⁶ Legal provisions of COM(2021)110 - EU's humanitarian action: new challenges, same principles- Main contents. URL: https://www.eumonitor.eu/9353000/1/j4nvhdscs8bljza_j9vvik7m1c3gyxp/vlgzjdni3nwe

⁷ Consolidated version of the Treaty on European Union. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A12012M%2FTXT>

⁸ UN-CMCoord Filed Handbook (2015). URL: https://www.unocha.org/publication/un-cmcoord-field-handbook?gclid=EAIaIQobChMIz8SI_6O3-wIVRAWiAx3CfQzIEAAYASAAEgKLUfD_BwE

Відповідно до Європейського консенсусу щодо гуманітарної допомоги (2007 р.) (European Consensus on Humanitarian Aid)⁹ ЄС і держави-члени зобов'язані координувати свої дії задля досягнення спільних цілей у гуманітарних операціях. Порядок надання гуманітарної допомоги має узгоджуватися з діями держави-бенефіціара та враховувати гендерні аспекти і потреби місцевого населення. Зазначений документ визначає спільне бачення ЄС щодо міжнародного гуманітарного співробітництва, належного донорства, а також заходів підготовки держав-членів ЄС до криз (надзвичайних ситуацій), готовності до цивільного захисту, цивільно-військових відносин. Допомога передбачається і надається населенню в ЄС або поза його межами.

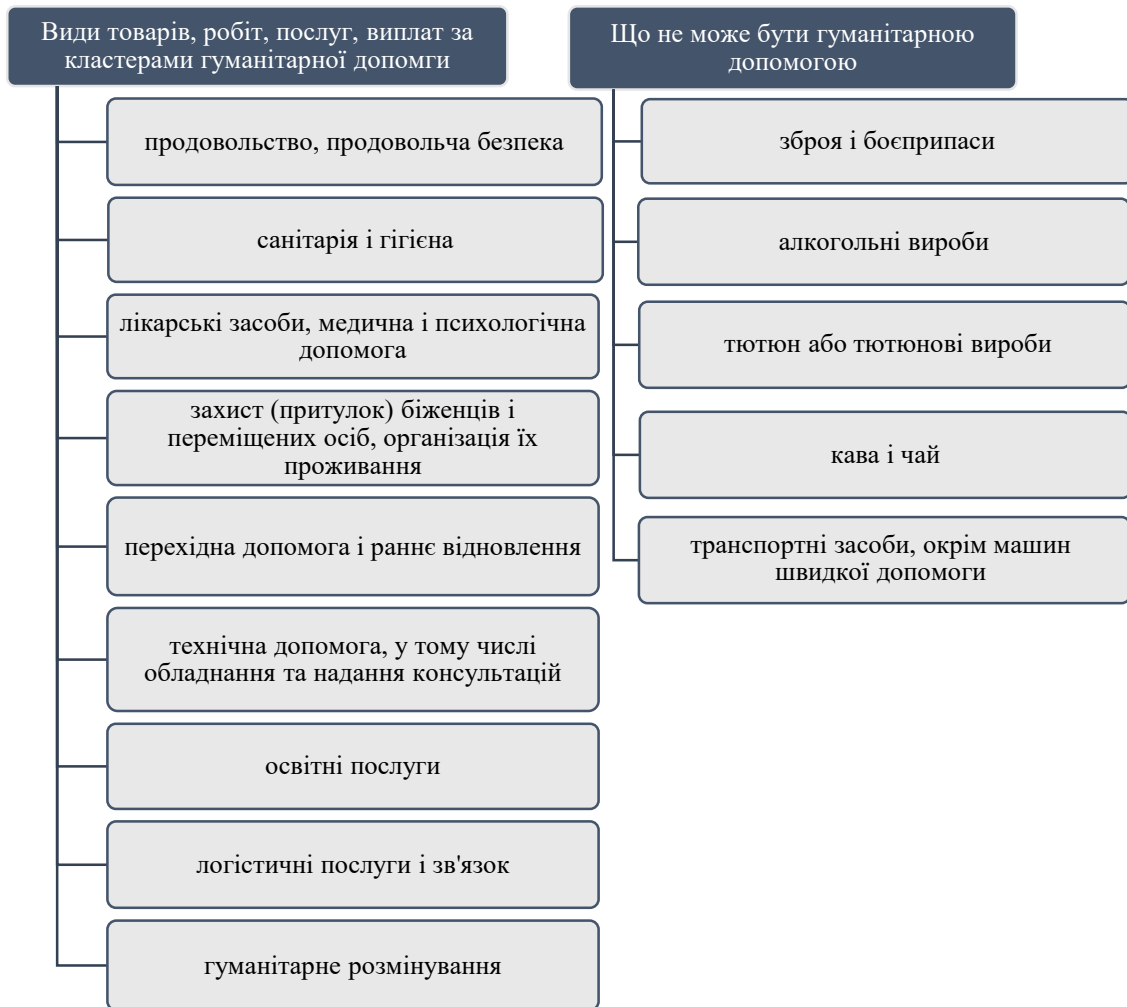
Європейський Парламент і Рада ЄС, відповідно до звичайної законодавчої процедури, визначають правила надання гуманітарної допомоги, включно з інструментами її фінансування. Так у Регламенті Ради (ЄС) № 1257/96 від 20 червня 1996 року (Council Regulation (EC) No 1257/96 of 20 June 1996 concerning humanitarian aid)¹⁰ про гуманітарну допомогу (далі – Регламент) визначено цілі гуманітарної допомоги, види допомоги та принципи фінансування, порядок здійснення гуманітарної допомоги, процедури здійснення гуманітарних операцій тощо.

⁹ European Consensus on Humanitarian Aid, 2007. URL: https://ec.europa.eu/echo/who/humanitarian-aid-and-civil-protection/european-consensus_en

¹⁰ Council Regulation (EC) № 1257/96 of 20 June 1996 concerning humanitarian aid. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A31996R1257>

Гуманітарна допомога може надаватися у різноманітних формах: гроші, товари, послуги, технічна допомога. Залежно від характеру кризи, це може бути: продовольство і продовольча підтримка; медична допомога і психосоціальна підтримка; водопостачання і водовідведення; притулок; технічна допомога, аварійний ремонт або розбирання зруйнованої інфраструктури; послуги освіти; фінансування витрат, пов'язаних із зовнішнім транспортуванням, національною

логістикою і розподілом допомоги; гуманітарні операції з розмінування, включно з кампаніями з підвищення обізнаності місцевого населення про протипіхотні міни; фінансування будь-яких інших витрат, безпосередньо пов'язаних із здійсненням гуманітарних операцій.

Європейська комісія (далі – Комісія) може виступати з будь-якою ініціативою щодо надання гуманітарної допомоги. Комісія забезпечує координацію дій щодо надання гуманітарної допомоги з міжнародними організаціями, які входять до структури ООН¹¹, неурядовими організаціями держав-членів ЄС та волонтерами. Для забезпечення єдності і координації діяльності держав-членів ЄС у сфері гуманітарної допомоги створено Генеральний директорат Європейської

¹¹ Consolidated version of the Treaty on the Functioning of the European Union. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A12012E%2FTXT>

комісії з питань цивільного захисту та операцій з гуманітарної допомоги (Directorate-General for European Civil Protection and Humanitarian Aid Operations¹²) (далі – DG ECHO).

Порядок здійснення гуманітарної допомоги.

На запит третьої країни-реципієнта операції з надання гуманітарної допомоги фінансуються ЄС. Гуманітарна допомога надається через партнерів-виконавців: міжнародні і неурядові організації. ЄС також може здійснювати фінансування гуманітарних операцій міжнародних організацій (стаття 8). У разі необхідності ЄС фінансує гуманітарні операції Комісії або спеціалізованих установ держав-членів ЄС (стаття 9).

Неурядові організації, які мають право на фінансування від ЄС для виконання гуманітарних операцій, повинні відповідати таким критеріям: бути некомерційними автономними організаціями; користуватися штаб-квартирою в державі-члені ЄС або третіх країнах, які отримують допомогу ЄС; мати адміністративні і фінансові можливості, матеріально-технічну спроможність, досвід у сфері гуманітарної допомоги; здійснювати належне звітування тощо.

Гуманітарні операції, на які поширюється дія Регламенту, звільняються від податків, зборів, мита та митних зборів. Комісія встановлює умови для розподілу, мобілізації і реалізації гуманітарної допомоги у кожному конкретному випадку. Якщо одержувач (тобто неурядова організація, міжнародна організація) не дотримується цих умов, допомога не буде реалізована (стаття 11). Всі фінансові контракти про гуманітарну допомогу передбачають умову про те, що Комісія та Рахункова палата ЄС можуть проводити перевірки гуманітарних партнерів відповідно до звичайних процедур, визначених Фінансовим регламентом, що застосовуються до загального бюджету ЄС.

Процедури здійснення гуманітарних операцій.

Під гуманітарними операціями, відповідно до міжнародного права, слід розуміти дії, спрямовані на врятування життя, полегшення страждання, підтримування і захист людини під час і після надзвичайних ситуацій. Комісія приймає рішення про здійснення надзвичайних дій, фінансування яких не перевищує суму в 10 мільйонів єкю¹³. Такими вважаються операції, що вимагають екстрених заходів для задоволення гуманітарних потреб, спричинених повеннями, землетрусами, спалахами бойових дій тощо. Операції обмежені тривалістю реагування – не більше шести місяців. Якщо гуманітарні операції відповідають цим умовам і перевищують 2 мільйони євро, то Комісія приймає рішення та в письмовій формі інформує держави-члени протягом сорока восьми годин про це рішення щодо застосування надзвичайної процедури. Рішення про продовження операцій,

---

¹² Directorate-General for European Civil Protection and Humanitarian Aid Operations. URL: https://ec.europa.eu/info/departments/humanitarian-aid-and-civil-protection_en

¹³ Грошова одиниця «єкю» була запроваджена у 1979 р. як елемент Європейської валютної системи задля підтримки механізму обмінних курсів в рамках ERM. Від 1 січня 1999 року для безготівкових розрахунків в межах ЄС стали використовувати «євро» за курсом 1 єкю = 1 євро. Із запровадженням у готівковий обіг євро – від 1 січня 2002 року, у положеннях актів ЄС термін «єкю» не вживається.

ухвалені за надзвичайною процедурою, приймаються Комісією відповідно до процедури управління із затвердженням плану подальших дій та бюджетів для цих планів.

Комісія оцінює, вирішує, адмініструє, контролює гуманітарні операції з метою визначення рівня досягнення поставлених цілей і розробки керівних принципів для підвищення ефективності наступних операцій. Звіти про оцінку гуманітарних операцій надаються державам-членам на їх запит. Наприкінці кожного фінансового року Комісія подає річний звіт Європейському Парламенту та Раді зі стислим викладом інформації щодо гуманітарних операцій, профінансованих протягом року, а також інформацію про організації, установи, які здійснювали ці гуманітарні операції. Звіт містить також огляд зовнішніх оцінок про проведені гуманітарні операції. Комісія зобов'язана надавати державам-членам ЄС інформацію про схвалені гуманітарні операції із зазначенням наданих сум, характер операцій, а також про осіб, які отримали допомогу та залучених партнерів.

Варто зазначити, що передбачені законодавством ЄС механізми допомоги на випадок надзвичайних ситуацій – цивільний захист і гуманітарна допомога доповнюють один одного. У разі надання гуманітарної допомоги ЄС ділиться компетенцією щодо її надання з державами-членами. Коли йдеться про цивільний захист, то ЄС визначає і здійснює заходи підтримки, координуючи добровільні внески на допомогу в натуральній формі від держав-учасниць Механізму цивільного захисту ЄС (EU Civil Protection Mechanism)¹⁴. Фактично реагування на катастрофи і надзвичайні ситуації в межах ЄС, згідно з Рішенням № 1313/2013/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 17 грудня 2013 року щодо механізму цивільного захисту Союзу¹⁵, здійснюється шляхом звернення постраждалої держави-члена за допомогою через ERCC (Emergency Response Coordination Centre). Запит про допомогу, у разі надзвичайної ситуації, повинен бути максимально конкретним, із зазначенням потреб (тобто видів і форми допомоги). Запит втрачає чинність після максимального періоду в 90 днів якщо до ERCC не буде надано нових аргументів (фактів) щодо необхідності продовження надання допомоги та / або необхідності надання додаткової допомоги.

У разі застосування Механізму цивільного захисту для реагування на гуманітарні кризи в третіх країнах, Комісія повинна забезпечити взаємодоповнюваність та узгодженість дій, що фінансуються відповідно до цього рішення, з діями, які фінансуються відповідно до Регламенту про гуманітарну допомогу. Якщо допомога в рамках Механізму цивільної допомоги сприяє гуманітарному реагуванню ЄС, особливо у складних надзвичайних ситуаціях, дії, які фінансуються, базуються на визначених потребах і повинні відповідати гуманітарним принципам, принципам використання засобів цивільного захисту і

---

¹⁴ EU Civil Protection Mechanism. URL: https://ec.europa.eu/echo/what/civil-protection/mechanism_en

¹⁵ Decision No 1313/2013/EU of the European Parliament and of the Council of 17 December 2013 on a Union Civil Protection Mechanism (Text with EEA relevance). URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A02013D1313-20231218>

військових ресурсів як зазначено в Європейському консенсусі щодо гуманітарної допомоги. До прикладу, у 2022 році, за посередництва ERCC українські пацієнти після евакуації з окупованої території спрямовувалися на лікування до медичних закладів держав-членів ЄС¹⁶. Через Механізм цивільного захисту ЄС зібрав для України майже 800 електрогенераторів і скерував понад 76677 тон гуманітарної допомоги. У відповідь на російську військову агресію проти України Комісія координує свою найбільшу в історії операцію в рамках Механізму цивільного захисту ЄС. Всі 27 держав-членів ЄС запропонували допомогу: від медикаментів та предметів притулку до транспортних засобів й енергетичного обладнання¹⁷.

Отримавши запит від держави-члена ЄС про допомогу, Комісія надсилає запит до контактних пунктів ERCC інших держав-членів; збирає та аналізує інформацію про ситуацію разом із постраждалою державою-членом з метою формування загальної обізнаності про ситуацію та способи реагування на неї; запрошує держави-члени ЄС сприяти наданню необхідної допомоги. Будь-яка держава-член, до якої надіслано запит про допомогу, повинна визначити чи здатна вона надати таку допомогу і повідомити запитуючу державу-члена про своє рішення із зазначенням умов, обсягу витрат на таку допомогу. ERCC інформує про відповідь на запит інші держави-члени.

Запитуюча про допомогу держава несе відповідальність за керівництво безпосередніх дій з надання допомоги. Органи влади держави-члена, яка надсилає запит, повинні встановити принципи надання і види допомоги, а також визначити межі завдань, доручених силам реагування. Держава-член, яка надсилає запит, може запросити групи експертів для здійснення оцінки наслідків надзвичайної ситуації, сприяння координації допомоги на місці між рятувальними командами держав-членів або надання технічних консультацій. Порядок надання допомоги державам-членам ЄС через Механізм цивільної допомоги визначений Регламентом Ради ЄС про надання екстреної підтримки в межах Європейського Союзу¹⁸.

Щодо третіх країн, то особливості і порядок допомоги визначаються Комісією. Така допомога від ЄС також може надходити як інтегрована частина допомоги від ООН та її установ або відповідної міжнародної організації. Комісія підтримує діалог з контактними особами держав-членів з метою забезпечення ефективного та узгодженого внеску ЄС у реагування на надзвичайну ситуацію у третій країні. З цією метою Комісія: інформує держави-члени про зміст запиту про допомогу, здійснює спільну оцінку ситуації, визначає потреби, надає технічні консультації та / або здійснює координацію допомоги на місці; проводить оцінку і огляд допомоги, яку пропонують держави-члени ЄС; надає консультації щодо відповідності типу допомоги оцінкам потреб; бере зобов'язання щодо подолання

---

¹⁶ Українці, які постраждали від війни, зможуть лікуватися за кордоном. URL: <https://vechirniy.kyiv.ua/news/64561/>

¹⁷ Опліч із українським народом: ЄС далі надає енергетичну підтримку на зимовий період. URL: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/uk/ip_22_7320

¹⁸ Council Regulation (EU) 2016/369 of 15 March 2016 on the provision of emergency support within the Union. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX:32016R0369>

будь-яких практичних труднощів у доставці допомоги, у тому числі її транзиту і проходження через митний контроль; сприяє координації запитуваної допомоги між державами-членами; забезпечує зв'язок з постраждалою країною з метою з'ясування потреб у допомозі, організації практичних заходів для прийому та розподілу допомоги на місцях тощо.

Зазначимо, як суб'єкт міжнародного права, ЄС може укладати з компетентними міжнародними організаціями або неурядовим організаціям будь-яку угоду про надання гуманітарної допомоги третім країнам, населення якої постраждало від природних або спричинених людиною катастроф¹⁹. Це не обмежує право держав-членів ЄС на самостійне здійснення дій щодо надання гуманітарної допомоги.

Водночас ЄС є митним союзом, на території якого діє єдине митне законодавство – Регламент (ЄС) № 952/2013 Європейського Парламенту та Ради від 9 жовтня 2013 року, що встановлює Митний кодекс Союзу (переглянутий)²⁰, тому правила, які застосовуються для направлення гуманітарної допомоги за межі ЄС або транзиту чи ввезення гуманітарної допомоги на митну територію ЄС, є єдиними.

Законодавче регулювання гуманітарних операцій (суб'єкти, товари і послуги, визнані гуманітарною допомогою, документальний супровід) у державах-членах ЄС.

Варто зазначити, що у низці держав відсутні окремі законодавчі акти про гуманітарну допомогу. Як правило, положення щодо гуманітарної допомоги та особливості її надання передбачені в інших законах: про благодійність, про допомогу у межах співробітництва ЄС у галузі розвитку (з метою реалізації цілей сталого розвитку), про допомогу у надзвичайних ситуаціях (Механізм цивільного захисту).

Німеччина. Федеральний уряд має у своєму розпорядженні широкий спектр інструментів, які дозволяють брати участь у гуманітарних операціях. Відповідно до Стратегії Федерального міністерства закордонних справ з гуманітарної допомоги за кордоном на 2019-2023 роки²¹, вирішальним критерієм надання допомоги визначено гуманітарні потреби. Допомога надається за субсидіарним принципом, тобто у випадках, коли уряд постраждалої держави не може самостійно забезпечити захист та / або ліквідувати наслідки катастроф, спричинених природою або людиною. Гуманітарна допомога надається таким чином, щоб забезпечити нагальні потреби і не мати шкідливих побічних ефектів.

---

¹⁹ EU guidelines on the promotion of compliance with international humanitarian law. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=legisum:ah0004>

²⁰ Regulation (EU) No 952/2013 of the European Parliament and of the Council of 9 October 2013 laying down the Union Customs Code (recast). URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex:32013R0952>

²¹ Strategie des Auswärtigen Amtes zur humanitären Hilfe im Ausland (2019 – 2023). URL: <https://www.auswaertiges-amt.de/blob/238812/145d15cc91bec5d173b87d75302b67e7/aa-strategie-humanitaere-hilfe-data.pdf>

Відповідно до Концепції щодо сприяння проектам гуманітарної допомоги Федерального уряду за кордоном²², практична реалізація обов'язку Федерального міністерства закордонних справ (далі – МЗС) щодо гуманітарної допомоги відбувається у співпраці з визнаними німецькими і міжнародними гуманітарними організаціями та / або для підтримки гуманітарних операцій, які здійснюються цими суб'єктами за їх власної ініціативи, шляхом фінансових пожертв.

Основними цільовими групами (кінцевими отримувачами) гуманітарної допомоги є: біженці, внутрішньо переміщені особи, інші нужденні та вразливі групи населення, а також приймаючі їх місцеві громади та домогосподарства. Найбільшому врахуванню для гуманітарної допомоги підлягають потреби вразливих груп (жінки, діти, люди похилого віку, люди з обмеженими можливостями), а також постраждалі від «забутих катастроф».

Підставою для затвердження, здійснення виплати, перевірки цільового використання гранту (фінансування для гуманітарної допомоги, гуманітарних операцій), а також скасування повідомлення про грант і повернення наданих грантів врегульовані положеннями розділу 23 і 44 Федерального бюджетного кодексу²³ та Загальними адміністративними правилами до розділів 23 і 44 Федерального бюджетного кодексу. МЗС приймає рішення на власний розсуд на підставі стратегічного планування і в межах наявних бюджетних ресурсів для надання грантів.

У цілому, всі заходи, які є необхідними та доцільними для досягнення заявленої мети гуманітарної допомоги, є прийнятними. Тобто гуманітарною допомогою визнаються заходи, які підлягають фінансуванню і відповідають системі гуманітарних кластерів ООН: харчова допомога, продовольча безпека, харчування; вода, санітарія та гігієна; здоров'я, лікарські засоби, медична допомога; надзвичайний притулок; управління таборами прийому біженців та внутрішньо переміщених осіб; перехідна допомога, раннє відновлення; захист біженців, внутрішньо переміщених осіб та вразливих груп населення; освіта; логістика; екстрені телекомунікації; гуманітарне розмінування, розмінування вибухонебезпечних боєприпасів, збір і управління даними розмінування, поінформованості про небезпеку та безпосередню допомогу постраждалим тощо.

Гранти на гуманітарну допомогу надаються лише на підставі звернень юридичних осіб (заявників), статус яких визнано неприбутковим для цілей оподаткування. Якщо заявники є частиною німецької асоціації з регіональними підрозділами, співпраця відбуватиметься з головним офісом. Діяльність заявника має бути задокументована у формі річних звітів про діяльність, а також фінансових звітів, які є загальнодоступними. Фінансування гуманітарних заходів і проектів від

---

²² Konzept des Auswärtigen Amtes zur Förderung von Vorhaben der Humanitären Hilfe der Bundesregierung im Ausland (Kapitel 0501 Titel 687 32). URL: <https://www.auswaertiges-amt.de/blob/238810/e4b38aa2a95a4f2b3f446670304945bc/foerderkonzept-huhi-data.pdf>

²³ Federal Budget Code. URL: <https://www.chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://www.bundesfinanzministerium.de/Content/EN/Downloads/Resource/s/Laws/1969-08-19-federal-budget-code.pdf>

МЗС має бути адекватно представлене у звітах. Заявник повинен бути фінансово спроможним та надійним і в змозі довести, що кошти використовуються належним чином (включаючи належне управління, упорядкований облік і достатньо кваліфікований персонал). Майбутній одержувач гранту повинен дотримуватися гуманітарних принципів і стандартів якості гуманітарної допомоги (наприклад, стандарти Sphere, принцип «не зашкодь», запобігання корупції) і регулярно перевіряти ефективність своєї діяльності, аналізувати відгуки про неї. Окрім того, заявник повинен уміти планувати, впроваджувати, контролювати проекти гуманітарної допомоги в професійній, кадровій та організаційній якості та мати особливу кваліфікацію для виконання заходу, на який подано заявку. Кваліфікація повинна бути представлена в заявці. Ні заявник, ні спонсор гуманітарного проекту не можуть доручати його реалізацію комерційній компанії.

Заявник повинен мати можливість забезпечити безпеку персоналу та збереження обладнання у межах концепції безпеки, яка відповідає міжнародним стандартам. МЗС не несе відповідальності за персонал або матеріальні збитки, пов'язані з реалізацією проекту.

У **Бельгії**, відповідно до Королівського указу про гуманітарну допомогу²⁴ і Закону про бельгійське співробітництво у галузі розвитку²⁵, рішення про надання допомоги приймає Міністр з питань співробітництва у галузі розвитку за результатами оцінки потреб у її наданні, підготовленої міжнародними організаціями. Допомога, яка надається у межах співробітництва ЄС у галузі розвитку та Механізму цивільного захисту, визначається у законодавстві як субсидія.

Одночасно з рішенням про надання гуманітарної допомоги (субсидії) Міністр публікує звернення, в якому зазначаються: умови конкурсу для неурядових організацій; аналіз потреб і пріоритетів; мінімальний розмір гранту (бюджет гуманітарної операції); тип заходів, що можуть бути субсидовані (проекти, програми або те й інше) у межах співробітництва ЄС; умови подання досьє, актів звітності тощо. В опублікованому зверненні зазначаються умови фінансування гуманітарних програм і проектів у межах співробітництва ЄС, а також можливості щодо збору грошових пожертв від інших суб'єктів.

Законодавством визначені вимоги до неурядових організацій на отримання субсидії для програм і проектів у галузі розвитку в межах ЄС і для фінансування операцій з гуманітарної допомоги, зокрема неурядові організації зобов'язані подати: документи, що підтверджують відповідність організації умовам неурядових некомерційних організацій; документи щодо фінансових та організаційних можливостей. Для отримання фінансування на гуманітарну допомогу організація має розробити гуманітарну стратегію, а для отримання

---

²⁴ Koninklijk besluit betreffende de humanitaire hulp van 19 april 2014. URL: https://etaamb.openjustice.be/nl/koninklijk-besluit-van-19-april-2014_n2014015110

²⁵ 19 MAART 2013. – Wet betreffende de Belgische Ontwikkelingssamenwerking. URL: https://www.diplomatie.be/oda/Wet_Belgische_Ontwikkelingssamenwerking_19_maart_2013.pdf

субсидій – програму або проект, що демонструє порядок виконання програми цивільної допомоги, очікувані результати та способи досягнення мети. Для міжнародних гуманітарних організацій передбачені додаткові вимоги: останній зовнішній аудит; огляд гуманітарної стратегії організації та фінансовий звіт, затверджений її керівними органами.

Для програм у галузі розвитку в межах ЄС сума субсидії виплачується трьома частинами: перший внесок сплачується на початку програми; другий внесок – після отримання звіту про хід роботи через 9 місяців із підтвердженням 75 % витрат від першого внеску; третій внесок сплачується після отримання остаточного звіту. За програмами гуманітарної допомоги сума виплачується двома частинами: перший внесок сплачується на початку програми; другий транш виплачується після отримання звіту про хід виконання через 9 місяців із підтвердженням реалізації 75 % запланованих витрат.

До переліку витрат на виконання програм і проектів гуманітарної допомоги належать кошти, спрямовані на фінансування: послуг, товарів, робіт, технічної допомоги тощо. Законодавством визначено перелік витрат неурядових організацій, що можуть бути враховані як структурні під час виконання програм співробітництва в межах ЄС і проектів гуманітарної допомоги, а саме спрямовані на: підготовку програм або проектів; заробітну плату або виплату гонорарів для працівників; технічне обслуговування; оренду приміщень та офісів; технічне обслуговування приміщень і комунальні послуги; послуги телекомунікацій та листування; придбання канцтоварів, комп'ютерної техніки та офісних меблів; обов'язкове загальне страхування; соціальний секретаріат, найм та навчання персоналу; проведення аудиту субсидованої організації. Розподілені структурні витрати становлять максимум 5,5 % від розміру субсидії або гуманітарної допомоги. Фінансові документи щодо здійснених витрати зберігаються протягом десяти років після закінчення програми чи проекту. Гуманітарна допомога надається під відповідальність неурядової організації, яка вживає необхідних заходів для запобігання й усунення порушень, шахрайства, активної чи пасивної корупції. Звернення до третіх осіб для надання гуманітарної допомоги жодним чином не применшує таку відповідальність.

Бельгійські неурядові організації подають звіт про хід виконання програми (гуманітарної операції) та кінцевий звіт про використання субсидії (гуманітарної допомоги). Щодо використання гуманітарної допомоги, то неурядові організації подають виключно кінцевий звіт у якому вказують: кількість постраждалих, охоплених гуманітарною допомогою, із зазначенням їхніх потреб; опис проведених дій. Організації складають детальний опис ресурсів і відповідних витрат, що були використані для реалізації гуманітарного проекту або програми.

Чехія. Відповідно до Закону про зовнішнє співробітництво та гуманітарну допомогу, що надається за кордоном, та про зміни до відповідних законів²⁶, гуманітарна допомога – це комплекс заходів, що оплачуються з державного бюджету, метою яких є запобігання загибелі людей і ушкодження здоров'я, полегшення страждань і відновлення основних умов життя (§ 4 Закону). Гуманітарною є допомога, яка надається у вигляді пожертвувань (матеріальна допомога), участі у рятувальних операціях (рятувальна допомога) або грошові пожертви.

До операцій (програм) з гуманітарної допомоги не застосовуються вимоги податкового та бюджетного законодавства Чехії, за винятком положень щодо: реєстрації неінвестиційних дій; ведення обліку даних про надану гуманітарну допомогу, субсидію та поворотну фінансову допомогу (у межах співробітництва ЄС). Уряд визначає межу суми, перевищення якої потребує згоди для надання гуманітарної грошової допомоги за кордоном.

Міністерство закордонних справ у межах своєї компетенції: приймає рішення про надання грошової гуманітарної допомоги за кордон у межах, встановлених урядом; визначає обсяг і форму допомоги; співпрацює з інституціями ЄС у сфері надання гуманітарної допомоги за кордоном, у тому числі щодо забезпечення обміну інформацією з Комісією. Рішення про надання гуманітарної матеріальної та рятувальної допомоги приймається та реалізується у взаємодії з Міністерством внутрішніх справ.

Міністерство внутрішніх справ є відповідальним суб'єктом за організацію та надання гуманітарної матеріальної та рятувальної допомоги за кордоном. Відповідно до законодавства ЄС забезпечує постійне функціонування контактного пункту ERCC для запитів про допомогу постраждалих держав-членів, третіх країн або міжнародних організацій. Функціонування контактного центру не впливає на можливість організації гуманітарної допомоги через дипломатичні канали. На вимогу Міністерства закордонних справ або Міністерства внутрішніх справ Управління державними матеріальними резервами формує запаси для забезпечення гуманітарної допомоги за кордоном. Створені таким чином державні матеріальні резерви віднесені до категорії надзвичайних запасів.

Порядок здійснення обліку і страхування гуманітарної допомоги, зокрема державного майна, на випадок його пошкодження або втрати під час транспортування за кордон для надання гуманітарної або допомоги в межах Механізму цивільної допомоги, врегульовано законами про інтегровану систему

---

²⁶ Zákon č. 151/2010 Sb. o zahraniční rozvojové spolupráci a humanitární pomoci poskytované do zahraničí a o změně souvisejících zákonů. URL: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2010-151>

порятунку та про внесення змін до деяких законів²⁷ та про сферу управління державним матеріальним резервом²⁸.

Низку функцій щодо співпраці в гуманітарній сфері здійснює Чеська агенція розвитку, засновником якої є Міністерство закордонних справ. З бюджету Міністерства закордонних справ оплачується діяльність зазначеної Агенції. Законом про зовнішнє співробітництво та гуманітарну допомогу, що надається за кордоном, та про зміни до відповідних законів врегульований порядок обліку і страхування гуманітарної допомоги.

Словенія. Законодавство Словенії з питань гуманітарної допомоги, зокрема складають Закон про міжнародне співробітництво в галузі розвитку та гуманітарну допомогу (ZMRSHP)²⁹, Новий Європейський консенсус щодо сталого розвитку (2017), Стратегія розвитку співробітництва та гуманітарної допомоги до 2030 року³⁰, Закон про гуманітарні організації (ZHO)³¹ тощо.

Відповідно до статті 2 Закону про міжнародне співробітництво у галузі розвитку та гуманітарну допомогу, метою гуманітарної допомоги є: порятунок людських життів; запобігання та полегшення страждань; збереження людської гідності; зменшення вразливості та ризику криз тощо. Закон містить визначення низки понять, зокрема: гуманітарна допомога – заходи реагування та діяльність, що заснована на задоволенні потреб у разі настання природних та інших катастроф, збройних конфліктів або в інших надзвичайних ситуацій у випадках, коли органи влади та органи місцевого самоврядування не можуть або не бажають діяти; держава-партнер – держава або територія, що включена Комісією до списку держав-реципієнтів, територій офіційної допомоги, якій Республіка Словенія спрямовує свою державну допомогу тощо. Інші положення Закону регулюють: підстави і порядок здійснення співробітництва у галузі розвитку в межах ЄС; порядок фінансування проектів і повноваження спеціального державного органу у цій сфері – Національного координатора.

У переважній більшості гуманітарна допомога та допомога у галузі розвитку надається через установи ЄС. Загальний обсяг внесків Словенії до міжнародних організацій за останні роки становив 0,27 % валового національного доходу³². До прикладу, Уряд Словенії ухвалив рішення про направлення в Україну матеріальної

---

²⁷ Czech Republic: Law 239 from June 28, 2000 on the integrated rescue system and on the amendment of some laws. URL: <https://www.preventionweb.net/publication/czech-republic-law-239-june-28-2000-integrated-rescue-system-and-amendment-some-laws>

²⁸ 97/1993.LAW of the scope of the administration of State material reserves. URL: <https://www.global-regulation.com/translation/czech-republic/508006/the-scope-of-the-administration-of-state-material-reserves.html>

²⁹ Zakon o mednarodnem razvojnem sodelovanju in humanitarni pomoči Republike Slovenije. URL: <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO7602>

³⁰ Development Cooperation and Humanitarian Aid Strategy of the Republic of Slovenia until 2030. URL: <https://www.gov.si/assets/ministrstva/MZZ/Dokumenti/multilateral/razvojno-sodelovanje/Development-Cooperation-and-Humanitarian-Aid-Strategy-of-the-Republic-of-Slovenia.pdf>

³¹ Zakon o humanitarnih organizacijah (ZHO). URL: <http://pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO3549>

³² Slovenia. Development Co-operation Profiles. URL: <https://www.oecd-ilibrary.org/sites/e6f1ed3f-en/index.html?itemId=/content/component/e6f1ed3f-en>

допомоги на 180 тисяч євро. Йдеться про 100 IP-телефонів, 40 стаціонарних комп'ютерів, 40 ноутбуків, бензинові генератори, антени і кабелі. Допомога надійде через Механізм цивільного захисту ЄС³³.

Окремі організаційно-правові засади гуманітарної допомоги визначені Законом про гуманітарні організації. До особливостей законодавчого регулювання можна віднести визначення: критеріїв щодо встановлення статусу юридичної особи як гуманітарної організації (далі – ГО); порядку отримання та припинення статусу ГО; процедури фінансування і виду власності. Відповідно до положень Закону статус ГО може отримати організація або асоціація організацій, члени якої здійснюють гуманітарну діяльність у сферах соціальної та медичної допомоги відповідно до принципів неприбутковості та волонтерства.

Польща. Гуманітарна допомога надається Польщею переважно у формі платежів міжнародним інституціям і у формі співфінансування діяльності польських неурядових гуманітарних організацій, які мають постійну розгалужену мережу розподілу допомоги: Лікарі без кордонів, Корпус Миру, Oxfam, Польська гуманітарна акція; Фундація «Польський центр міжнародної допомоги», Польська медична місія, Карітас Польща³⁴.

До надання гуманітарної допомоги активно долучаються інші інституції, переважно дипломатичні установи Республіки Польща, що знаходяться у державі, яка потребує гуманітарної допомоги. Кошти на гуманітарну допомогу надходять із цільового резерву державного бюджету, розпорядником якого є Департамент співробітництва. У ситуаціях гострої кризи інші державні органи можуть прийняти рішення про надання гуманітарної допомоги з наявних у них коштів.

Польща надає гуманітарну допомогу після проведення ретельного аналізу потреб постраждалого населення. Особливе значення в аналізі потреб мають звернення та звіти гуманітарних агенцій ООН, результати оцінки глобальних потреб та оцінки «забутих криз», проведених DG ECHO відповідно до Принципів і належної практики гуманітарного донорства³⁵.

Закон про групи гуманітарної та медичної допомоги³⁶ визначає організаційно-правові засади діяльності, у тому числі завдання груп гуманітарної та медичної допомоги (ZPHM). Відповідно до статті 2 цього Закону рятувальною є дія, скерована на захист життя і здоров'я, під час якої надається медична рятувальна допомога щодо особи, яка перебуває у стані раптової загрози здоров'ю або існує необхідність у її транспортуванні до медичного закладу.

---

³³ Словенія надасть Україні допомогу. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-uarazom/3471367-slovenia-nadast-ukraini-majze-180-tisac-materialnoi-dopomogi.html>

³⁴ The Humanitarian Charter. URL: <https://www.spherestandards.org/wp-content/uploads/2018/07/the-humanitarian-charter.pdf>

³⁵ 24 Principles and Good Practice of Humanitarian Donorship. URL: <https://www.ghdinitiative.org/ghd/gns/principles-good-practice-of-ghd/principles-good-practice-ghd.html>

³⁶ Ustawa z dnia 12 maja 2022 r. o Zespole Pomocy Humanitarno-Medycznej. URL: <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20220001095/T/D20221095L.pdf>

Гуманітарна допомога – це діяльність, що здійснюється з метою надання допомоги населенню у надзвичайних ситуаціях у випадках загрози життю чи здоров'ю за межами території Польщі, якщо компетентні органи іншої держави, на території якої виникає така ситуація, не спроможні здійснити заходи щодо надання допомоги або проведена ними діяльність є недостатньою. Законом визначені основні функції ZPHM: надання невідкладної та необхідної допомоги за межами території Республіки Польща особам, які перебувають у стані раптової небезпеки для здоров'я, або особам, у яких, у разі затримки надання високоспеціалізованої медичної допомоги, може виникнути стан раптової загрози здоров'ю; надання гуманітарної допомоги відповідно до міжнародних угод, стороною яких є Республіка Польща. Законом врегульовано кваліфікаційні вимоги для членів ZPHM, зокрема: наявність знань і досвіду надання послуг у сфері екстреної медичної допомоги або гуманітарної допомоги; допуск секретності щодо інформації, позначеної як конфіденційна (або згода пройти відповідну перевірку); готовність виконувати завдання ZPHM у будь-якому місці та в будь-який час.

У випадку виконання завдань із надання гуманітарної допомоги ZPHM може закуповувати, транспортувати та вивозити за межі території Польщі лікарські засоби і медичні вироби. Інформація про види лікарських засобів або медичні вироби, що планується експортувати, має містити: міжнародну назву або торгову назву лікарського засобу або медичного виробу, лікарські форми, потужності (دوزи), категорії доступності, номери серій, терміни придатності тощо.

Іспанія. Відповідно до Королівського указу про субсидії та питання надання допомоги у сфері міжнародного співробітництва³⁷, гуманітарна діяльність – це недискримінаційні дії на користь населення, особливо найбільш уразливого, з інших держав і територій, особливо країн, що розвиваються, метою яких є: запобігання можливим лихам; спроможність держави реагувати на надзвичайні ситуації або конфлікти й уникати або зменшувати їх наслідки для цивільного населення; надання допомоги шляхом захисту жертв стихійних лих або надзвичайних ситуацій, спричинених людьми (збройні конфлікти та їх прямі наслідки).

Відповідно до Указу порядок надання субсидій і допомоги для підтримки гуманітарних заходів може здійснюватися безпосередньо, коли є необхідність діяти терміновою та негайною, а саме для: негайних превентивних дій, пов'язаних із запобіганням настанню гуманітарних катастроф, зокрема епідемій або збройного конфлікту; надання невідкладної допомоги у надзвичайній ситуації, що вже сталася та спричинила гуманітарну катастрофу (у разі збройних конфліктів); ліквідації наслідків хронічних або повторюваних криз тощо.

До надання субсидій та допомоги для підтримки гуманітарних заходів, що мають терміновий і невідкладний характер, не застосовуються принципи гласності

---

³⁷ Real Decreto 794/2010, de 16 de junio, por el que se regulan las subvenciones y ayudas en el ámbito de la cooperación internacional. URL: <https://www.boe.es/buscar/doc.php?id=BOE-A-2010-10102>

і конкуренції. У всіх інших випадках надання гуманітарної допомоги відбувається відповідно до Закону про загальні субсидії³⁸, а також відповідно до нормативно-правових актів, прийнятих на його реалізацію.

Надання гуманітарної допомоги може здійснюватися у формі: надання грошових коштів (субсидії); допомоги в натуральній формі (товари, права, послуги); поєднання цих двох форм. Якщо допомога надається в натуральній формі, укладання контрактів на товари, права чи послуги здійснюватиметься відповідно до законодавства про контракти з державним сектором.

Отримувачами (бенефіціарами) гуманітарної допомоги можуть бути: держави і міжнародні організації публічного права (створені договором або міжнародною угодою); фізичні, юридичні особи; некомерційні організації Іспанії, що отримали акредитацію як кваліфікований NGDO від Іспанського агентства з міжнародного співробітництва у галузі розвитку; організації, які отримали спеціальну акредитацію для гуманітарних операцій. Фізичні і юридичні особи, державні чи приватні, які постраждали від катастроф чи конфліктів, або мають неминучий ризик постраждати від їх наслідків є прямими бенефіціарами (одержувачами) гуманітарної допомоги.

Митне законодавство ЄС щодо гуманітарної допомоги.

Невід'ємною частиною порядку надання гуманітарної допомоги є її оформлення, у тому числі для належного забезпечення перетину кордону. В ЄС затверджені єдині митні тарифи, які застосовуються до всіх товарів, імпортованих, до ЄС. Однак за певних, чітко визначених обставин, таке оподаткування визнається не виправданим. У зв'язку з цим досягнуті домовленості, як на міжнародному рівні, так і на рівні ЄС щодо звільнення товарів від сплати мита у певних випадках. Регламент Ради 1186 / 2009 щодо встановлення системи звільнення від митних зборів ЄС³⁹, кодифікує всі випадки звільнення від мита і уповноважує держави-члени надавати ці звільнення за допомогою відповідної процедури (якщо необхідно). Існують різні категорії товарів, які підлягають звільненню від сплати мита, зокрема це товари для благодійних організацій. За загальним правилом, якщо звільнення від сплати мита пов'язане з певним цільовим використанням товарів, зацікавлена особа повинна надати відповідному органу доказ того, що ці умови були виконані. У цій ситуації лише відповідні органи відповідної держави-члена можуть надати звільнення від сплати.

Відповідно до Глави 4 Розділу VIII Директиви Ради 2009/132/ЄС від 19 жовтня 2009 року, що визначає сферу застосування статті 143(b) і (c) Директиви 2006/112/ЄС щодо звільнення від податку на додану вартість на остаточне

---

³⁸ Ley 38/2003, de 17 de noviembre, General de Subvenciones. URL: <https://www.boe.es/buscar/act.php?id=BOE-A-2003-20977>

³⁹ Council Regulation (EC) No 1186/2009 of 16 November 2009 setting up a Community system of reliefs from customs duty (Codified version). URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex:32009R1186>

імпортування певних товарів⁴⁰ товари, імпортовані на користь постраждалих від стихійного лиха, імпортовані державними організаціями чи іншими благодійними організаціями, затверджені компетентними органами, звільняються від сплати мита за ввезення, якщо вони призначені: для безкоштовного розповсюдження жертвам стихійних лих на території однієї чи кількох держав-членів; для безоплатного надання жертвам таких катастроф, залишаючись при цьому власністю відповідних організацій. Товари, імпортовані організаціями з ліквідації наслідків стихійних лих для задоволення своїх потреб у період їхньої діяльності, також підлягають звільненню від сплати мита після ввезення на тих самих умовах.

Утім, жодне звільнення від сплати мита не надається для матеріалів і обладнання, призначених для відновлення зони лиха (стаття 52). Надання звільнення від сплати мита залежить від рішення Комісії, яка діє на прохання відповідної держави-члена або держав-членів відповідно до надзвичайної процедури, що передбачає консультації з іншими державами-членами. У такому рішенні, якщо необхідно, встановлюються обсяг і умови звільнення. Очікуючи повідомлення про рішення Комісії, держави-члени, які постраждали від стихійного лиха, можуть дозволити призупинення будь-якого імпортного ПДВ, який стягується з імпортованих товарів.

Звільнення надається лише організаціям, процедури бухгалтерського обліку яких дозволяють компетентним органам здійснювати нагляд за їх операціями та які пропонують всі гарантії, які вважаються необхідними. Організації, що користуються звільненням, не можуть позичати, здавати в оренду або передавати за винагороду чи безкоштовно ці товари без попереднього повідомлення про це компетентним органам. Якщо товари позичаються, здаються в оренду або передаються організації, яка має право користуватися звільненням від сплати мита, звільнення продовжує діяти за умови, що така організація використовує товари для цілей, які надають право на таке звільнення. В інших випадках позика, передача в оренду або передача гуманітарної допомоги іншим установам підлягає попередній сплаті ПДВ за ставкою, що діяла на дату позики, передачі в оренду або передачі іншим установам, на основі типу товарів і вартості, встановленої або прийнятої на цю дату компетентними органами.

Організації, які перестають відповідати умовам, що дають право на звільнення, або які пропонують використовувати товари, звільнені від ввезення для цілей, відмінних від тих, що зазначені під час їх ввозу, повинні повідомити про це компетентні органи.

Варто зазначити, що поширеною є практика, коли Комісія приймає рішення про звільнення від сплати мита і ПДВ на імпорт для товарів, які розповсюджуються або надаються безкоштовно особам, які постраждали від стихійних або спричинених людиною катастроф і надзвичайних ситуацій. До прикладу: Рішення

---

⁴⁰ Consolidated text: Council Directive 2009/132/EC of 19 October 2009 determining the scope of Article 143(b) and (c) of Directive 2006/112/EC as regards exemption from value added tax on the final importation of certain goods (codified version). URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A02009L0132-20210701>

Комісії (ЄС) 2022/1108 від 1 липня 2022 року про звільнення від сплати ввізного мита та звільнення від сплати ПДВ на імпорту, надане для товарів, які розповсюджуються або надаються безкоштовно особам, які рятуються від війни в Україні, та особам, які потребують допомоги в Україні (ОВ L 178, 5.7.2022, стор. 57–60); Рішення Комісії (ЄС) 2020/491 від 3 квітня 2020 року про звільнення від імпорту мита та звільнення від сплати ПДВ на імпорту товарів, необхідних для боротьби з наслідками спалаху COVID-19 протягом 2020 року (ОВ L 103 I, 3.4.2020, стор. 1–3); Рішення Комісії (ЄС) 2017/1003 від 13 червня 2017 року про безмитне ввезення товарів, призначених для безкоштовного розповсюдження або надання жертвам землетрусу, який стався в Італії в серпні та жовтні 2016 року (ОВ L 152, 15.6.2017, стор. 3–4); . Рішення Комісії 2010/760/ЄС від 6 грудня 2010 року про безмитне ввезення товарів, призначених для безкоштовного розповсюдження або надання жертвам повені, яка сталася навесні 2010 року в Угорщині (ОВ L 322, 8.12.2010, стор. 46); Рішення Комісії 2010/586/ЄС від 30 вересня 2010 року про безмитне ввезення товарів, призначених для безкоштовного розповсюдження або надання жертвам повені, яка сталася в травні 2010 року в Польщі (ОВ L 259, 1.10.2010, С. 19–20) тощо.

Висновки.

Аналіз законодавства ЄС і держав-членів ЄС з питань гуманітарної допомоги дозволяє виокремити декілька важливих аспектів. У ЄС сформована доволі

ефективна система допомоги постраждалим від стихійних або спричинених людиною катастроф і надзвичайних ситуацій. У загальному вигляді система складається з двох підсистем: гуманітарна допомога і цивільний захист, які до того ж можуть доповнюватися заходами допомоги у межах співробітництва ЄС у галузі розвитку (зокрема для боротьби з бідністю, як наслідком

надзвичайної ситуації).

У своїй діяльності щодо здійснення гуманітарної допомоги держави-члени ЄС керуються, у тому числі, законодавством ЄС. Як правило, відповідно до національного законодавства визначені: критерії, дотримання яких є обов'язковим

для одержувачів гуманітарної допомоги; суб'єкти, уповноважені на надання гуманітарної допомоги, їх компетенція; порядок використання гуманітарної допомоги тощо. Також відповідно до національних законодавчих актів встановлюється контроль і порядок звітування одержувачами гуманітарної допомоги щодо її цільового використання, у тому числі доведення до кінцевого отримувача. Регулювання фінансового моніторингу діяльності одержувачів гуманітарної допомоги відбувається відповідно до норм бюджетного та / або податкового законодавства.

Реагуючи на гуманітарні потреби, низка європейських держав законодавчими актами визначає найбільш чутливі групи кінцевого отримувача гуманітарної допомоги серед загального постраждалого населення, а саме: жінки, діти, люди похилого віку, хворі, особи з обмеженими можливостями, внутрішньо переміщені особи.

До особливостей регулювання гуманітарної допомоги слід віднести і спосіб її здійснення у межах партнерства через міжнародні та неурядові організації. Практика здійснення урядовими організаціями гуманітарної діяльності (на кшталт, Канадське агентство міжнародного розвитку (CIDA); Агентство США з міжнародного розвитку (USAID)) менш поширена. З метою створення умов для спільного внеску європейців у міжнародну діяльність щодо надання гуманітарної допомоги засновано Європейський добровольчий корпус гуманітарної допомоги.

Варто зазначити, що на думку фахівців низка вимог, які визначені законодавством до неурядових організацій для здійснення ними гуманітарної допомоги, не дозволяють їм швидко реагувати на гуманітарні кризи. Існує серйозна проблема щодо законодавчого регулювання вимог до професійної підготовленості персоналу міжнародних і неурядових організацій, які надають гуманітарну допомогу, їх здатності реагувати на кризи, надавати допомогу постраждалим. Прикладом є широкомасштабне вторгнення РФ в Україну. Навіть ті міжнародні організації, які мали постійне представництво в Україні, виявилися нездатними реагувати на кризу, а деякі з них відкликали свій персонал на захід України або взагалі вивезли з країни. Через відсутність планів забезпечення безперервності діяльності таких організацій виникла потреба у перегрупуванні і прийнятті наступних кроків щодо надання гуманітарної допомоги⁴¹.

Європейський Союз є і залишається одним із лідерів надання гуманітарної допомоги. Європейський парламент під час прийняття Бюджету на 2024 рік додав до бюджету 666,5 млн євро на ключові пріоритети, такі як гуманітарна допомога. Зокрема, збільшено фінансування програм Horizon Europe (на 85 млн євро), Erasmus+ (на 60 млн євро) і витрати на транспортну інфраструктуру. Окрім того, Комісія запропонувала посилений довгостроковий бюджет для вирішення нагальних викликів протягом 2024–2027 років, що залишилися до поточної

---

⁴¹ Enabling the local response: Emerging humanitarian priorities in Ukraine March–May 2022. URL: https://nashigroshi.org/wp-content/uploads/2022/07/ukraine_review_2022_copy.pdf

багаторічної фінансової рамки MFF. Цей збільшений довгостроковий бюджет включає фінансування для покриття негайних потреб України, а також заходів щодо відновлення та модернізації для підтримки її шляху до членства в ЄС⁴².

*Дослідницька служба
Верховної Ради України*

* Цей документ підготовлений Дослідницькою службою Верховної Ради України як довідковий інформаційно-аналітичний матеріал. Інформація та позиції, викладені в документі, не є офіційною позицією Верховної Ради України, її органів або посадових осіб. Цей документ може бути цитований, відтворений та перекладений для некомерційних цілей за умови відповідного посилання на джерело.

---

⁴² The European Union's budget for 2024 approved. URL: <https://www.swisscore.org/the-european-unions-budget-for-2024-approved/>